

OBRAZAC

sudjelovanja u savjetovanju o nacrtu zakona, drugog propisa ili akta

Važna napomena:

Popunjeni obrazac s prilogom zaključno do 17. veljače 2013. dostaviti na adresu elektronske pošte: javna.rasprava-kazaliste@min-kulture.hr

Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kazalištima

Ministarstvo kulture

Početak savjetovanja: 31. 01.2013.

Završetak savjetovanja: 17.02.2013.

Naziv predstavnika zainteresirane javnosti koja daje svoje mišljenje, primjedbe i prijedloge na predloženi nacrt

Nina Obuljen, Institut za međunarodne odnose, bivša državna tajnica MK

Interes, odnosno kategorija i brojnost korisnika koje predstavljate

Osobni doprinos javnoj raspravi

Ime i prezime osobe (ili osoba) koja je sastavljala primjedbe ili osobe ovlaštene za predstavljanje predstavnika zainteresirane javnosti

Datum dostavljanja

17.02.2013.

Načelne primjedbe:

Treba li mijenjati ZOK?

U postupku primopredaje vlasti, a vezano uz Zakon o kazalištima, u izvještaju je navedeno sljedeće: *Potrebno je **nužno usklađivanje** Zakona o kazalištima kako bi se riješio problem otežanog upisa u Očevidnik, problem korištenja beneficiranog radnog staža radi odlaska u mirovinu te pitanja ustroja kazališta unutar drugih pravnih osoba.* Ovo su samo tri problema, uz niz drugih problema koje je trebalo pokušati riješiti izmjenama i dopunama ZOK-a. Prijedlog izmjena i dopuna zakona stavljen na javnu raspravu predlaže uređenje ustroja kazališta unutar druge pravne osobe što mi se čini jednim od rijetkih dobrih prijedloga u ovim izmjenama i dopunama. U Ministarstvu postoje brojne analize i primjedbe vezano uz važeći ZOK koje su trebale biti temelj za izmjene i dopune Zakona ili donošenje novog Zakona, ali iz prijedloga koji je stavljen na javnu raspravu čini se da se stvarnim stanjem predlagatelj nije ozbiljnije pozabavio.

Pozitivna je i inicijativa da se uvede obveza zapošljavanja dramaturga dok nije jasno zašto bi se uvodila obveza zapošljavanja redatelja.

Varaždin i status nacionalnog kazališta

Nejasno je zašto se predlaže da HNK Varaždin postane nacionalno kazalište. Objašnjenje koje je ponuđeno u obrazloženju Nacrta zakona paušalno je i površno. U raspravama o nacionalnim kazalištima najčešće se mogao čuti argument kako već imamo previše

nacionalnih kazališta. Ideja da se još neka kazališta proglase nacionalnima (a bilo je inicijativa uz Varaždin i iz Šibenika i Dubrovnika) svaki put su odbačene. Analizirajući Nacionalni izvještaj o kulturnoj politici RH (1998.), Strategiju kulturnog razvitka RH (2002.) ili važeći Strateški plan Ministarstva kulture, vidi se da se nigdje u tim dokumentima ne spominje ideja da bi se još jedno kazalište proglasilo nacionalnim. Ministarstvo bi trebalo dati neko suvislo obrazloženje zašto se predlažu ovakve izmjene statusa kazališta u Varaždinu jer će se javnost inače s pravom pitati radi li se o političkoj potpori lokalnoj vlasti pred nadolazeće izbore. Cijenim rad i napore agilne ravnateljice i zaposlenika HNK Varaždin, ali rezultati, izvještaji, angažman ansambla, broj izvedbi i ostali parametri sigurno ne opravdavaju ovakav prijedlog.

Nadzor nad financijama HNK Zagreb kao jedan od argumenata za mijenjanje ZOK-a

Nadzor nad financijama HNK Zagreb obavljao se i do sada redovito svaka tri mjeseca, a Kazališno vijeće usvajalo je financijski plan i program rada sukladno Zakonu o ustanovama. Osim toga, HNK Zagreb potpisuje svake godine posebni ugovor s gradom i državom u kojem su sve obveze precizno definirane i temeljem kojeg se svaka tri mjeseca šalje financijski izvještaj. Stoga se može utvrditi da je neistinita tvrdnja iz uvodnog obrazloženja da se ne provodi nadzor nad financijama i da je zbog toga potrebno mijenjati Zakon. Ministarstvo kulture, Grad Zagreb i HNK svake godine potpisuju trostrani ugovor u kojem je detaljno precizirano koliko se sredstava troši za koju namjenu.

Pitanje prekvalifikacije

U obrazloženju nacrtu Zakona navodi se kako se u nacionalnim kazalištima uopće ne koriste pozitivnim propisima predviđene mjere što omogućuju zbrinjavanje zaposlenika koji su izgubili profesionalnu sposobnost za rad, napose kako bi se osigurala funkcionalnost ansambala nacionalnih kazališta (npr. prekvalifikacija, raspoređivanje na drugo radno mjesto i dr.). Provođenje tih mjera dužnost je intendanta koji upravlja nacionalnom kazališnom ustanovom.

U samom Prijedlogu izmjena i dopuna zakona nema niti jedne odredbe koja bi se odnosila na ovu problematiku osim općenite odredbe kako je *“intendant dužan osigurati da svi ansamblu nacionalnog kazališta funkcioniraju sukladno predloženom programskom okviru, a za zaposlenike koji su izgubili profesionalnu sposobnost za rad dužan je provesti zbrinjavanje sukladno zakonu”*(članak 3.).

Ovo je još jedna paušalna tvrdnja koja može zvučati zavodljivo, ali zapravo ništa ne govori o budućem rješavanju samog problemu koji je ogroman i koji najviše ugrožava baletne ansamble. Raspoređivanje na drugo radno mjesto nije rješenje u situaciji u kojoj osnivač fiksira broj radnih mjesta pa se na takav način ne može osigurati pitanje popunjavanja ansambla novim umjetnicima. Ako se npr. baletni umjetnici premjeste na druga radna mjesta, a ne otvore se nova radna mjesta za zapošljavanje novih baletnih umjetnika onda kazalište odnosno intendant za realizaciju programa i dalje mora angažirati vanjske suradnike i trošiti programska sredstva.

Primjedbe na Zakon trebale bi biti načelne primjedbe, ali budući da je očito da se ove izmjene i dopune predlažu u kontekstu natječaja za intendanta HNK u Zagrebu, onda se i primjedbe moraju referirati na konkretnu situaciju.

Kao jedan od razloga za neprihvatanje programa Ane Lederer, a slijedom toga i razlog za izmjene i dopune ZOK-a, navodi se kako intendantica nije riješila problem prekvalifikacije. U Ministarstvu kulture postoji niz dopisa intendantice Lederer još iz prošlog mandata u kojima upozorava osnivača na problem umjetnika koji su ušli u tzv. zaštitni period i koji čekaju mirovinu, a koji više ne mogu obavljati umjetničku djelatnost. Ministarstvo kulture je u prošlom mandatu ovaj problem pokušalo riješiti na način da se u Zakon vrati odredba o beneficiranom radnom stažu s čim se nije složilo Ministarstvo rada. Problem nije stvorio niti ga može riješiti intendant jer izvire iz zakona (u prvom redu Zakona o radu i Zakona o ustanovama). Dijelom i zbog ovog problema, pokrenuta je inicijativa za pokretanje studija plesa i baletne umjetnosti što bi trebalo omogućiti da se po završetku aktivne karijere baletni i plesni umjetnici obrazuju kao pedagozi, koreografi ili plesni pedagozi. Ustrojem studija plesa, stvorit će se uvjeti za uvođenja reda u sustav osnovnog i srednjoškolskog plesnog i baletnog obrazovanja te će se otvoriti nove mogućnosti zapošljavanja baletnih i plesnih umjetnika i stvoriti preduvjeti da se s baletnim umjetnicima sklapaju takvi ugovori koji će im omogućiti period tranzicije nakon što više ne budu u mogućnosti aktivno nastupati u ansamblima. Ovome će se morati prilagoditi i ugovori o radu, pitanje zaštitnog perioda i još brojna druga pitanja. Ne radi se o nekom revolucionarnom konceptu, brojni slični primjeri postoje u drugim državama.

Nije mi jasno kako se intendanticu može optužiti da nije pristupila rješavanju ovog problema ako u isto vrijeme Ministarstvo kulture i Grad Zagreb vezano uz Kadrovski okvir u Odluci o osnovnom programskom i financijskom okviru HNK u Zagrebu za mandatno razdoblje 2013-2017 navode sljedeće (inače doslovno prepisano iz programskog okvira za prethodno mandatno razdoblje): *U mandatnom razdoblju 2013-2017. utvrđuje se kvota ukupno zaposlenih u HNK u Zagrebu na 502 radnika koji se financiraju iz proračunskih sredstava. Utvrđena kvota ne smije se povećavati bez pisane suglasnosti MK i Grada Zagreba. Dozvoljena je promjena strukture zaposlenih u skladu s potrebama ostvarenja programa rada.* Dakle, Ministarstvo nije tražilo od budućeg intendanta da počne rješavati ovaj problem jer da je o tome razmišljalo formuliralo bi programski okvir na drugačiji način.

Treba li uopće spominjati da svaka prekvalifikacija košta da se za to ne mogu koristiti ni programska sredstva ni sredstva za materijalne troškove niti sredstva za investicijsko održavanje. **A predlagatelj ističe kako ovaj prijedlog Zakona neće zahtijevati dodatna financijska sredstva.**

Vezano uz ovu konkretnu situaciju izbora, neizbora i argumenata, zanimljivo je da se sadašnjoj intendantici na teret stavlja i pitanje druge scene za koju se, prema tvrdnjama iz Ministarstva kulture, sredstva moglo tražiti iz Europske unije. Intendanti svoj program sastavljaju u skladu s programskim i financijskim okvirom. Ako se očekivalo od intendanta da u novom mandatu započne rješavati problem druge scene, onda su osnivači (Ministarstvo i Grad) to trebali ugraditi u Odluku o osnovnom programskom i financijskom okviru HNK u Zagrebu za mandatno razdoblje 2013-2017. Kao i u slučaju prekvalifikacije i pitanja beneficiranog staža, u svojim dopisima Ministarstvu kulture intendantica je (baš kao i njeni prethodnici) godinama isticala kako nema daljnjeg razvoja HNK bez osiguranja druge scene o čemu u Ministarstvu kulture postoji dokumentacija, ali u programskom okviru koji su sastavili Ministarstvo i Grad nema ni riječi o pokretanju druge scene niti o povlačenju novca iz EU. Izrada elaborata i projekta traži financijska sredstva koja moraju osigurati osnivači. Vezano uz EU fondove zna se da je preduvjet za traženje sredstava dokaz o vlasništvu ili pravu korištenja neke nekretnine pa ako osnivači tako nešto nisu osigurali za HNK Zagreb

jasno je da HNK sam nije mogao krenuti u proces prijave projekta za nepostojeću zgradu ili lokaciju.

Odredbe o natječaju i izboru intendanta

Neumjesno je pozivati se na Zakon iz 1991. godine kada je ministar samostalno predlagao intendanta budući da je do donošenja Zakona 2006. godine HNK u Zagrebu bio u nestabilnoj financijskoj situaciji upravo zbog toga što Grad Zagreb nije bio osnivač i nije imao obvezu financirati osnovne troškove HNK. Zakonom iz 2006. godine utvrđeno je da su država i grad osnivači u omjeru 51:49 te je uveden model suodlučivanja. Ako se predviđa da Grad Zagreb više ne sudjeluje u odlučivanju onda se mora brisati i odredba o suosnivačima i Ministarstvo mora preuzeti u cijelosti financiranje HNK.

Ako bi se to dogodilo ugrozio bi se proračun Ministarstva kulture i stoga nikako ne stoji tvrdnja kako **ovaj zakonski prijedlog neće zahtijevati dodatna financijska sredstva**. Upravo suprotno, ovakav zakonski prijedlog zahtijevat će više od 40 milijuna kuna na godišnjoj razini koje Ministarstvo može osigurati jedino preraspodjelom unutar postojećeg proračuna.

I u ovom primjeru moram ponoviti kako bi rasprava o zakonu trebala biti načelne naravi, ali očito je da se ovaj zakon donosi zbog **konkretnog slučaja**. Na žalost, ponovo se polazi od potpuno pogrešne pretpostavke da je Grad Zagreb taj koji blokira izbor intendanta. Grad Zagreb ima samo dva člana u Kazališnom vijeću baš kao i Ministarstvo kulture. Da su predstavnici ansambala u Kazališnom vijeću stali iza nekog od drugih kandidata, Grad Zagreb bi se s tim vjerojatno složio jer je i sam gradonačelnik potvrdio kako nema svog kandidata već je samo potvrdio prijedlog Kazališnog vijeća. Ova situacija s neizborom intendanta u javnosti se stalno pokušava prikazati kao sukob Ministarstva i Grada Zagreba što jednostavno ne stoji jer da su predstavnici ansambala u Vijeću željeli dati podršku nekom drugom kandidatu bili bi se tako izjasnili i nikakve potrebe za promjenama Zakona koji će financijski uništiti HNK u Zagrebu ne bi bilo.

Moram naglasiti da nemam stav o tome treba li ili ne sadašnja intendantica dobiti novi mandat jer nisam pročitala programe kandidata. Imam uvid u veliki napor koji je sadašnja uprava uložila kako bi nakon kriza i dugova stabilizirala rad kazališta i osigurao optimalni angažman ansambala u okviru važećih zakonskih okvira i prostornih mogućnosti. Moje je mišljenje da je legitimno što ministrica želi dati priliku novom kandidatu ili kandidatkinji pozivajući se u prvom redu na svoju estetsku i umjetničku viziju HNK, ali odabir intendanta mora se obaviti u skladu s procedurom i zakonom. Program bilo kojeg kandidata kojeg će ministar predložiti za intendanta morao bi dobiti podršku većine članova Kazališnog vijeća, a posebno se to odnosi na predstavnike ansambala jer se samo na takav način može osigurati da ta osoba svojim programom dokazuje da ima znanje i kapacitet za voditi složen sustav kao što je HNK. Ovakav pokušaj nametanja volje izmjenom Zakona nakon što je Kazališno vijeće prednost dalo drugom kandidatu ne može donijeti ništa dobro ni kazalištu, ali ni osobi koju se na takav način želi postaviti na mjesto intendanta bez obzira o kome bude riječ (budući da je gospodin Visković kojeg izuzetno cijenim kao leksikografa, urednika i kritičara najavio kako se ne namjerava javljati na buduće natječaje).

Ograničavanje mandata intendanta HNK u Zagrebu na dva mandata te provođenje natječaja tri mjeseca prije isteka mandata

Postoje argumenti za i protiv ograničavanja mandata, ali ako se uvodi ovakva odredba onda se ona mora uvesti za sve intendante i ravnatelje, a ne samo za HNK u Zagrebu. Ograničavanje mandata samo za HNK u Zagrebu ne doprinosi sustavnom rješavanju problema nego za cilj ima samo onemogućiti konkretnu osobu da se javi na konkretni natječaj. U Europi postoje primjeri gdje uspješni ravnatelji upravljaju kulturnim institucijama godinama, ali i primjera kad im se već nakon godinu ili dvije zahvali na suradnji.

Nejasno je zašto se skraćuje rok za provođenje natječaja na tri mjeseca prije isteka mandata. To bi nas vratilo u razdoblje prije donošenje Zakona 2006. godine kada je prvu godinu svog mandata ravnatelj realizirao program svog prethodnika jer je jasno da se ozbiljan program ne može pripremiti za tri mjeseca.

Prijedlog za „usklađivanjem ZOK-a sa Zakonom o radu“

ZOK je lex specialist i kao takav može imati na poseban način uređen sastav kazališnog vijeća. Zakon o ustanovama primjenjuje se i na ZOK u dijelu u kojem nije u suprotnosti sa ZOK-om pa dakle obrazloženje o potrebi usklađivanja ZOK-a sa Zakonom o ustanovama ne stoji. Smatram da veliki dio problema kulturnih ustanova izvire iz lošeg i zastarjelog Zakona o ustanovama jer ravnatelj bi trebao upravljati ustanovom, a ne Upravno vijeće. To je uređeno ZOK-om i trebalo bi se urediti i za ostale ustanove u kulturi, a ne predlagati povratak na staro.

Trajanje ugovora o radu

Predlagatelj ne objašnjava zašto se trajanje ugovora produljuje na rok od pet godina. Ovo bi trebalo nečim argumentirati. Mislim da to nije dobar prijedlog.

Potrebna financijska sredstva

Nije istinita tvrdnja da ovaj zakon neće zahtijevati dodatna sredstva iz proračuna RH. Ministarstvo će morati osigurati značajno veća sredstva za HNK Varaždin te oko 48 milijuna kuna za HNK u Zagrebu.